

מלאכת בורר – שיעור ראשון

המלאכה במשכן

לאחר שקצרו את החיטים וניתקו אותם מן השיבולים, גרגירי החיטה עדיין היו מעורבבים עם המוץ והקש, ואי אפשר להשתמש כך בחיטה, ועל כן זרקו את כל הערימה הזו כלפי מעלה, ואז החיטה שהייתה חזרה לארץ, והמוץ והקש התנדפו להם ברוח, ומלאכה זו נקראת מלאכת זורה. אך עדיין לא ניתן להשתמש בחיטה כראוי כיון שהיא מונחת על הארץ ומעורבים בה אבנים וחול, ועל כן בררו את החול והאבנים מן החיטים כדי להכשירן לשימוש, ומלאכה זו נקראת מלאכת בורר (שבת דף עג. ע"ן שם ברש"י שהסביר את דוגמת המלאכה במשכן על סממני הקטורת והצבעים).

הגדרת המלאכה

תיקון אוכל ופסול מעורבבים על ידי שמפרידים ביניהם.

כלומר כאשר יש לי אוכל שמעורב בו פסולת, על ידי שמפרידים ממנו את הפסולת, מכשירים את האוכל לשימוש. ולכן אם סלט ביצים שנפלו לתוכו גם קליפות, אין להוציא את הקליפות מן הביצים, כיון שבכך מתקנים ומכשירים את הביצים. וכן אשכול ענבים, שיש בו ענבים רקובים, אסור להוציא את הענבים הרקובים מתוך הענבים הטובים, כיון שמתקן אותם בכך.

הרחבת המושג של אוכל ופסולת

ברירה בשני מאכלים הראויים לאכילה

המושג של אוכל ופסולת, הוא לאו דווקא באוכל ופסולת ממש, אלא גם בהפרדה ומיון של כמה מינים מעורבבים זה בזה וכל אחד מהם ראוי לאכילה ולשימוש. כיון שכל מין נהיה מתוקן יותר כאשר הוא נפרד מחבירו. ולכן כאשר יש תערובת של כמה מינים, ויש בה מין שראוי לאכילה אבל אינו רצוי, אסור להוציא את אותו המין, כיון שהוא כמו הפסולת, וכשמוציאים אותו, מתקנים את שאר התערובת. וכן כשיש שני מיני אוכלים מעורבבים, אסור למינם שכל אחד יעמוד בפני עצמו, כיון שעצמם ההפרדה מתקנת אותם. (מסכת שבת דף עד. ועיין עוד בביאור הלכה בסי' ש"ט סעיף ג ד"ה לאכול היו לפניו. וכן בד"ה לאכול מיד. וכ"נ בבית יוסף. וע"ע בחזון עובדיה שבת ח"ד עמ' ריד. ד"ה ויש לצרף).

הבהרה: מלאכת בורר נאמרה לא רק במאכלים אלא בכל שני מינים מעורבבים, בגדים כלים וכדו' (שבת דף עד:).

דוגמאות

סלט ירקות: אין להוציא ירק מסויים שאינו רצוי מתוך הסלט, כיון שבכך מתקן את שאר הסלט.

תערובת סכו"ם: אסור למיין סכו"ם, כגון מזלגות וסכינים המעורבבים, אסור למינם כדי להניח כל סוג בפני עצמו.

תערובת משחקים: משחקים המעורבבים זה בזה, אסור למינם כדי להניחם כל אחד במקומו שלו.

מלאכת בורר – שיעור ראשון

תערובת

מלאכת בורר נאמרה רק בתיקון תערובת, כפי הרעיון שהיה במשכן, שתיקנו את התערובת של האוכל והפסולת, על ידי שהפרידו ביניהם. אבל לא שייך המושג בורר לא שייך במקום שאין תערובת.

נו, אז מה זו תערובת?

- א. לפחות שני מינים (שני סוגים של אוכל או שני סוגי כלים).
- ב. מעורבבים זה בזה, ולא רק מונחים זה לצד זה.

כלומר במין אחד לא שייך המושג תערובת, ולא נאמרה בו מלאכת בורר. ולכן מותר להפריד בין סוג אחד של מאכל, גם אם יש לו שם לוו – כמו מלפפון גדול ומלפפון קטן, כיון שהם לא באמת שני סוגים של מלפפונים, אלא פשוט אחד גדול יותר והשני קטן יותר.

רק כאשר יש לי שני סוגים של מאכלים, כמו מלפפונים ועגבניות, או אפילו שני דגים בטיבול שונה, אז שייך המושג תערובת (סי' שיי"ט סעיף ג).

דוגמאות

תערובת של תפוחים וקלמנטינות – יש כאן שני סוגי מאכלים, ואסור למינים.

תערובת של דג חריימה ודג מתוק – יש להם טעם שונה, וכאשר נפריד אותם ניצור תיקון.

הפרדת קליפה מהפרי או מהירק: רוב הפירות והירקות נאכלים ללא קליפתם, וא"כ הקליפה והמאכל בעצמו הם שני דברים שונים. אבל בסוגי הירקות והפירות שבדרך כלל כן נאכלים בקליפתם, זה אומר שהקליפה היא חלק מהמאכל עצמו ואין בהם שני מינים (להרחבת עניין זה, יש לעיין בשולחן ערוך בסי' שיי"ט סעיף י ובמשנה ברורה שם).

הקדמה לשיעורים 2-3

גם כאשר יש לי אוכל ופסולת, או כמה מינים, אסור להפריד ביניהם רק כאשר הם מעורבבים זה בזה, אבל אם הם רק מונחים זה לצד זה מותר. בשיעור 2 נלמד מתי נחשב שהמינים מעורבים ומתי רק מונחים.

דרך אכילה או דרך תיקון - קבעו חכמים שמה שאסור להפריד בין אוכל ופסולת, זה דווקא כאשר עושים זאת דרך ברירה, אבל מותר להפריד בין המינים בדרך אכילה. בשיעור 3 נלמד את כללי הברירה המותרים.